

CRTA:

IZVEŠTAJ O POSMATRANJU IZBORNOG DANA

LOKALNI IZBORI 2026

Arandjelovac, Bajina Bašta, Bor, Kladovo,
Knjaževac, Kula, Lučani, Majdanpek,
Sevojno, Smederevska Palanka

29. mart 2026.

DA JE BILO LAKO, TAMO BI BILI NEKI DRUGI LJUDI!

**HVALA SVIM POSMATRAČIMA NA POSVEĆENOSTI, TRUDU I
HRABROSTI**

1.	UVODNA NAPOMENA	4
2.	OCENA IZBORNOG DANA	4
2.1.	RAD IZBORNIH KOMISIJA NA IZBORNI DAN	7
3.1.	PRELIMINARNA OCENA IZBORNOG DANA DELEGACIJE KONGRESA LOKALNIH I REGIONALNIH VLASTI SAVETA EVROPE	7
3.	IZBORNI DAN U BORU	8
4.	IZBORNI DAN U KULI	11
5.	IZBORNI DAN U ARANĐELOVCU	15
6.	IZBORNI DAN U SMEDEREVSKOJ PALANCI	17
7.	IZBORNI DAN U LUČANIMA	19
8.	IZBORNI DAN U BAJINOJ BAŠTI	21
9.	IZBORNI DAN U SEVOJNU	22
10.	IZBORNI DAN U KLADOVU	24
11.	IZBORNI DAN U KNJAŽEVCU	25
12.	IZBORNI DAN U MAJDANPEKU	26
13.	ANALIZA ZAPISNIKA: NEVAŽEĆI LISTIĆI I GLASANJE VAN BIRAČKOG MESTA	27

1. UVODNA NAPOMENA

Crta je sprovela 10 posmatračkih misija ograničenog kapaciteta, koristeći metodologiju zasnovanu na međunarodnim principima i standardima za građansko posmatranje izbora. Posmatranje je organizovano kroz mobilne timove, u skladu s praksom kratkoročnog posmatranja koja podrazumeva široku teritorijalnu pokrivenost i neposredno praćenje toka izbornog dana, ali bez kontinuiranog prisustva na svim biračkim mestima.

Tokom izbornog dana, timovi su sistematski pratili dešavanja ispred i u okolini biračkih mesta, uz višestruke ulaske na birališta. **Ukupno 85 mobilnih timova obišlo je 360 od ukupno 415 biračkih mesta (86%) u 10 jedinica lokalne samouprave, na kojima je pravo glasa imalo 96% birača u tim sredinama.**

Na osnovu podataka prikupljenih iz više od 1.200 izveštaja posmatrača i neposrednog uvida u tok izbornog dana, nalazi koji slede omogućavaju identifikovanje ključnih obrazaca i pojava u izbornom procesu. Imajući u vidu da posmatrači nisu bili kontinuirano prisusutni na svim biračkim mestima tokom celog dana, Crta nije izveštavala o izlaznosti i izbornim rezultatima, niti o intenzitetu nepravilnosti i njihovom uticaju na izbornu volju odnosno rezultate.

2. OCENA IZBORNOG DANA

Izborni dan obeležen je nasiljem i tenzijama, brojnim nepravilnostima na biračkim mestima, kao i neujednačenim i selektivnim postupanjem nadležnih institucija. U takvim okolnostima, građanima je u značajnoj meri uskraćena mogućnost da slobodno biraju u mirnom okruženju i u uslovima koji odgovaraju osnovnim demokratskim standardima.

U nedelju 29. marta 2026. godine održani su lokalni izbori u 10 jedinica lokalne samouprave (JLS), na kojima je pravo glasa imalo 247.949 birača (3.8 odsto ukupnog broja birača u Srbiji). Proglašeno je ukupno 50 izbornih lista – vladajuće partije su nastupile na zajedničkoj listi „Aleksandar Vučić – Za našu porodicu“, dok su u devet JLS proglašene studentske liste, zajedničke liste studenata i opozicije ili opozicione liste koje uživaju podršku studenata. U svakoj od JLS zabeležena je bar jedna izborna lista za koju, prema indikatorima¹ za ocenu autentičnosti, postoje osnove za sumnju da je “fantomska”.

¹U obzir su uzeti sledeći indikatori: prethodno učešće istih ili povezanih aktera na izborima u svojstvu fantomskih lista, moguće organizacione veze sa vladajućom strankom (npr. pomoć u prikupljanju potpisa), odsustvo stvarnih političkih aktivnosti između izbora, manipulativni nazivi lista koji mogu dovesti birače u zabludu.

Lokalni izbori u 10 mesta nisu bili ni slobodni ni poštjeni, a u izborni dan ušlo se u gotovo referendumskoj atmosferi.

Izborni dan protekao je u uslovima pojačane napetosti, uz prisustvo većeg broja organizovanih grupa pretećeg izgleda u blizini biračkih mesta, kao i građana koji su javno izražavali različite političke stavove, uključujući podršku studentima. Gužve su zabeležene na pojedinim biračkim mestima, delom i zbog povećanog broja posmatrača. Na pojedinim biračkim mestima uočeni su pokušaji uticaja na izborni proces. Posebno su zabeležene situacije u kojima su "paraposmatrači" bliski vladajućoj stranci pratili i usmeravali rad biračkih odbora, dok su, s druge strane, posmatrači organizovani kroz zborove i druge posmatračke misije reagovali na uočene nepravilnosti. Dodatni problem predstavljalo je nedovoljno poznavanje procedura i pravila od strane mnogih učesnika u izbornom procesu – uključujući aktere zadužene za sprovođenje izbora, poput biračkih odbora i izbornih komisija, predstavnike različitih posmatračkih misija, građane okupljene u zborove i neformalne grupe, kao i aktiviste političkih stranaka. To je dovelo do situacija u kojima su pojedine legitimne radnje pogrešno tumačene kao nepravilnosti, dok su stvarni problemi u nekim slučajevima ostajali nedovoljno prepoznati. Sve navedeno doprinosilo je opštem utisku napetosti i vanrednih okolnosti.

Izborni dan obeležen je ozbiljnim incidentima i ukorenjenim nepravilnostima. Zbog intenziteta nasilja, posebno u Boru, ali i u Kuli i Bajinoj Bašti, u senci su ostali brojni drugi problemi koji su zabeleženi i u sredinama gde je situacija bila relativno mirna. **Ukupna ocena izbornog dana kreće se od lošeg do veoma lošeg, a u takvim okolnostima proces se teško može smatrati izborima u punom demokratskom smislu.**

Tokom celog dana beleženi su fizički napadi, pretnje, prisustvo organizovanih grupa i zastrašivanje birača, posmatrača i novinara. Posebno zabrinjava izostanak adekvatne reakcije policije, koja u velikom broju slučajeva nije zaštitila građane niti postupala protiv nasilnika. U značajnom broju slučajeva nisu zabeležene aktivnosti policijskih službenika u pravcu identifikacije nasilnika i njihovog privođenja, čak ni kada je policija bila prisutna tokom incidenta. Takvo postupanje dovelo je toga da se nasilnici nesmetano povuku, bez preduzetih mera prema njima, uključujući i slučajeve napada na građane u Boru i Kuli. Time je dodatno urušeno poverenje u institucije.

Izborni inženjering iz prethodnih izbornih ciklusa, zasnovan na strogoj kontroli birača, u ovom ciklusu prerastao je u brutalniji i ogoljeniji model političkog upravljanja izbornim procesom. Vođenje paralelnih evidencija o tome ko je glasao, javno čitanje ličnih podataka birača, masovno fotografisanje glasačkih listića i njihovo obeležavanje unapred zadatim oznakama (poput slova, brojeva, inicijala i drugih znakova), kao i organizovano dovoženje manjih i većih grupa birača zabeleženo je gotovo na svakom biračkom mestu koje su obilazili Crtni mobilni timovi. Tajnost glasanja u velikom broju slučajeva nije bila obezbeđena, već je sistematski narušavana kroz porodično i grupno glasanje, kao i loše postavljene paravane i druge nepravilnosti koje su birački odbori tolerisali.

Razmere odstupanja od principa slobodnih i fer izbora ilustruju i brojna svedočenja birača iz više jedinica lokalne samouprave, koji su navodili da su nakon glasanja imali obavezu da dostave dokaz o tome za koga su glasali.

Brojni objekti u blizini biračkih mesta funkcionisali su kao neformalni punktovi za koordinaciju i logistiku, kao i za aktivnosti koje ukazuju na organizovanu kupovinu glasova. To upućuje na postojanje paralelne infrastrukture koja deluje izvan zvaničnog izbornog procesa. Dodatno zabrinjava prisustvo neidentifikovanih lica i posmatrača za koje postoje nesumnjive indicije o povezanosti s vladajućom strankom, a koji su u pojedinim slučajevima direktno uticali na rad biračkih odbora. Kao i na lokalnim izborima održanim 2025. godine, i sada je akreditovan značajan broj posmatračkih misija (ukupno 31, od čega 26 domaćih i pet stranih). Crta je i ranije ukazivala² da mnoge od tih misija izazivaju ozbiljnu sumnju u pogledu stvarne uloge i ciljeva tokom izbornog dana.

Za koordinisano sprovođenje pritisaka, zastrašivanja i drugih nezakonitih radnji u korist vladajuće stranke, pored neformalnih grupa povezanih sa kriminalnim strukturama, bili su angažovani i delovi javnog sektora. Deo državnog aparata stavljen je u funkciju nezakonitog uticaja na izborni proces. Građani i posmatrači navodili su da među licima koja su učestvovala u incidentima prepoznaju zaposlene u javnim ustanovama i preduzećima iz više gradova Srbije. U više opština primećeno je falsifikovanje registarskih oznaka vozila, kroz zamenu ili "prelepljivanje" tablica kako bi se stekao utisak da su vozila iz opštine gde se izbori održavaju. Registarske nalepnice na prednjem staklu automobila nedvosmisleno su ukazivale da se radi o vozilima registrovanim u drugim gradovima.

Lista „Aleksandar Vučić – Za našu porodicu“, osvojila je najviše glasova u gotovo svim JLS, uglavnom uz tesnu razliku. Uvid u ukupan broj osvojenih glasova, međutim, pokazuje slabiji izborni učinak u odnosu na prethodne lokalne izbore, uz pad podrške SNS-u u svim posmatranim sredinama osim u Kladovu. Istovremeno, nijedna od „fantomskih“ lista nije prešla izborni cenzus. Nasuprot vladajućim partijama, koje su nastupile na jedinstvenoj listi „Aleksandar Vučić – Za našu porodicu“, studenti i opozicione partije učestvovali su na izborima kroz različite modalitete, uz rezultate koji su varirali od opštine do opštine. U Aranđelovcu, Bajinoj Bašti, Boru, Kuli i Sevojnu liste koje predstavljaju alternativu vlasti osvojile su više od 40 odsto glasova; u Lučanima, Knjaževcu, Majdanpeku i Smederevskoj Palanci više od 30 odsto, dok je najslabiji rezultat ostvaren u Kladovu, sa 26 odsto glasova. Takvi rezultati ukazuju da su studenti i opozicione partije bez obzira na način nastupanja, ostvarili znatno bolji rezultat nego alternativa vlasti na prethodnim lokalnim izborima.

Izborni dan je na grub način potvrdio obrasce uočene tokom kampanje na koje je Posmatračka misija Crte [ukazivala](#) u okviru dugoročnog posmatranja – ekstremnu neravnopravnost učesnika, zloupotrebu javnih resursa i funkcija, kriminalizaciju institucija i postojanje razgranate mreže klijentelizma koja svoj puni efekat pokazuje upravo na dan glasanja.

² Izveštaj o dugoročnom posmatranju lokalnih izbora 2026: <https://crta.rs/izvestaj-o-dugorocnom-posmatranju-lokalnih-izbora-2026-godine/>

2.1. RAD IZBORNIH KOMISIJA NA IZBORNI DAN

Lokalne izborne komisije tokom izbornog dana postupale su neujednačeno, što je u pojedinim slučajevima dovelo u pitanje pravnu sigurnost i transparentnost sprovođenja izbora. Pored netransparentnosti i neujednačenog postupanja, zabeleženo je i donošenja pritvzakonitih odluka poput Odluke o upotrebi mobilnih telefona na biračkim mestima u nekim opštinama. Istovremeno, u radu izbornih komisija bio je primetan nedostatak kapaciteta i osnovnog poznanja pravnog okvira za sprovođenje izbora.

Pojedine izborne komisije donosile su različita pravila u vezi sa upotrebom mobilnih telefona, pa je tako ona bila dozvoljena u Aranđelovcu, Bajinoj Bašti, Boru, Knjaževcu i Sevojnu, u kratkom vremenskom periodu, dok je drugim opštinama upotreba telefona bila u potpunosti zabranjena, u skladu sa zakonom.

Neujednačen pristup posebno je uočen u vezi s akreditovanjem i pristupom posmatrača biračkim mestima. Izborne komisije su primenjivale različite zahteve za identifikaciju posmatrača – u nekim slučajevima traženi su brojevi ličnih karata, dok su u drugim zahtevani jedinstveni matični brojevi. U pojedinim lokalnim samoupravama zabeleženi su proceduralni nedostaci: u Kladovu ovlašćenja za posmatranje nisu bila dostavljena biračkim odborima, dok u Kladovu i Knjaževcu nisu izrađene akreditacije za posmatrače. Takođe, u Kladovu, Knjaževcu i Majdanpeku zabeležena je praksa da birački odbori unapred zahtevaju potpisivanje zapisnika o prisustvu posmatrača, što nije u skladu sa zakonom.

3.1. PRELIMINARNA OCENA IZBORNOG DANA DELEGACIJE KONGRESA LOKALNIH I REGIONALNIH VLASTI SAVETA EVROPE

Nepravilnosti koje je su beležili Crtni posmatrači tokom izbornog dana, zabeležili su i nezavisni međunarodni posmatrači Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Saveta Evrope. U preliminarnom [saopštenju](#) se naglašava da su **izbori bez nasilja, uz obezbeđene ravnopravne uslove za sve učesnike, ključni za jačanje poverenja u izborni proces.**

U saopštenju je takođe navedeno da su zabeleženi **nasilni incidenti**, posebno u Aranđelovcu, dok su u gotovo svim posmatranim opštinama registrovane **tenzije, žučne rasprave i prisustvo većih grupa ljudi, često neidentifikovanih a ponekad i maskiranih, koje su delovale zastrašujuće.**

Delegacija je ukazala na dodatno produblјivanje problema zamagljivanja granice između države, lokalnih vlasti i vladajuće stranke u odnosu na prethodnu posmatračku misiju iz 2022. godine. Taj nalaz je u skladu sa preporukama ODIHR-a, koji je u [izveštaju](#) nakon lokalnih izbora u Beogradu 2024. godine istakao potrebu za jasnim razdvajanjem države i stranke kao prioritet.

U preporukama delegacije Saveta Evrope ističe se potreba da nadležni organi razmotre **uvođenje jedinstvenog izbornog ciklusa za lokalne izbore, kako bi se smanjili rizici od tzv. izbornog turizma i efekti kontinuirane izborne kampanje, kao i omogućio veći fokus na lokalna pitanja.**

3. IZBORNI DAN U BORU

Nasilje, organizovani pritisci, grupe za zastrašivanje i nedozvoljena kontrola birača

Izborni dan u Boru, gde je pravo glasa imalo 38.492 birača, obeležen je intenzivnim nasiljem, uz razrađene mehanizme kontrole birača i paralelnog upravljanja izbornim procesom. Na osnovu više od 280 izveštaja mobilnih timova jasno se vidi da nepravilnosti nisu bile izolovane, već sistemske i međusobno povezane.

Građani Bora bili su mesecima pre izbora izloženi tenzijama, pritiscima i atmosferi konflikta, pa se u takvom ambijentu ušlo i u izborni dan.

Od jutra su se nizali incidenti, koji su kulminirali fizičkim nasiljem nad studenatima i novinarima, kao i advokatom i posmatračem Crte. U napadu na novinare, kako očevici navode, korišćena je i sekira, a novinarki je polomljen telefon i foto-aparat. Jedan student je dva puta pretrpeo nasilje, a u drugom napadu, kada ga je jurilo više desetina muškaraca koji su izašli iz štaba SNS, zadobio je teže povrede. Atmosferu je dodatno činila napetom činjenica da policija u velikom broju slučajeva nije postupala na način koji bi odgovarao standardnim procedurama i težini zabeleženih incidenata. Štaviše, snimci i izveštaji posmatrača ukazuju na indicije saradnje između pojedinih policijskih službenika i nasilnika.

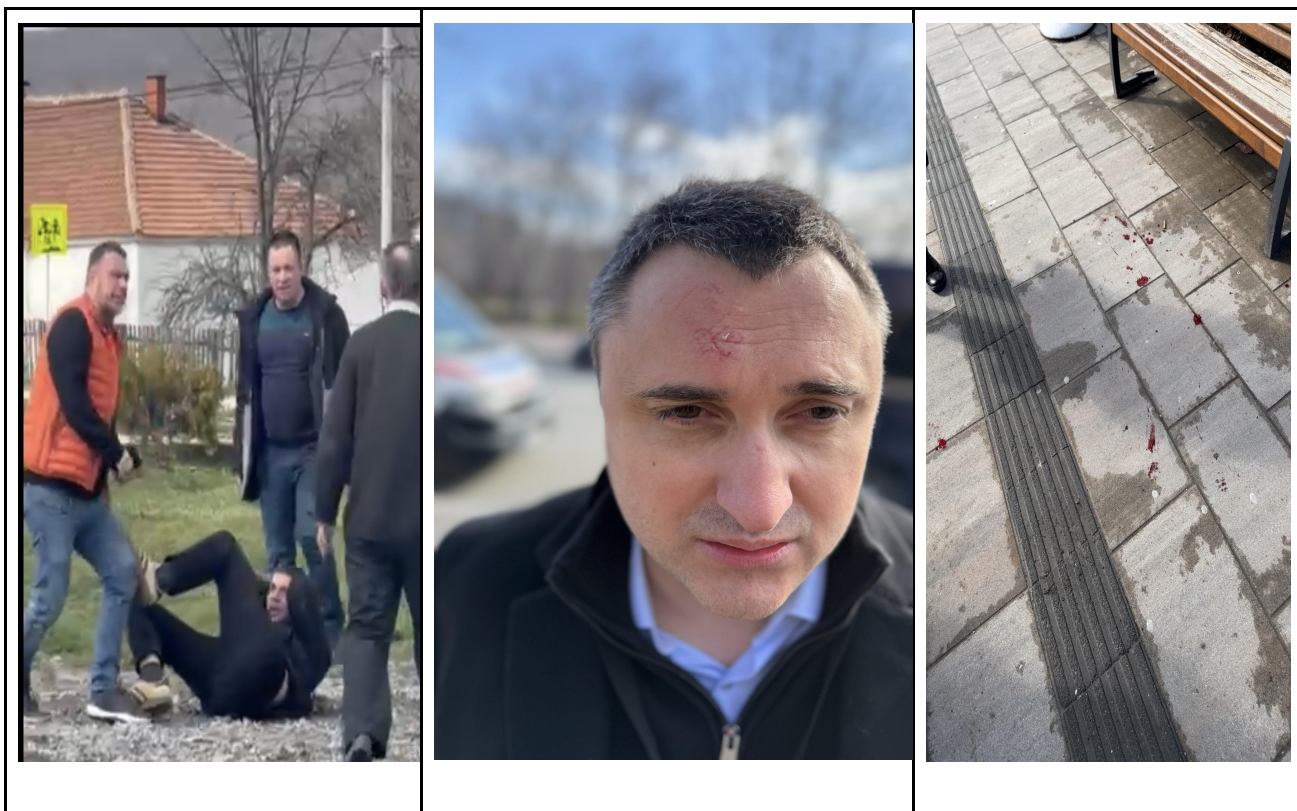

Povređeni u Šarbanovcu: Ivan Bjelić, Lazar Dinić, Aleksandar Kulić. U napadu je povređena i fotoreporterka Zorica Popović, koja je detaljno svedočila o incidentu, posebno ističući koordinaciju huligana i policiju "koja se smejala" prilikom intervencije³.

³ Cenzolovka, 31. mart 2026, Zorica Popović o zločinu nad novinarima u Boru: Sekirom na ljude?! Tad sam videla da su nas napale ubice, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/zorica-popovic-o-zlocinu-nad-novinarima-u-boru-sekirom-na-ljude-tad-sam-videla-da-su-nas-napale-ubice/>.

Izveštaj posmatrača sa biračkog mesta u Boru

“Prenosim svedočenje studenta koji je dobio batine, ali nije želeo da se predstavi imenom i prezimenom, što smo mi poštovali. Incident se desio u 8.13. Napadnut je mobilni tim studenata. Po njihovom dolasku na BM, sve je izgledalo normalno, osim što je bilo sumnjivih automobila. Primetili su ženu koja se šetala od BM do ulice desno od BM, 50-ak metara dalje. Dva studenta su pošla za njom, da vide šta radi i gde ide. Kad je pretučeni student ušao u tu ulicu, žena je nestala. U tom trenutku na glavnoj ulici, neposredno blizu BM, parkirao se autobus BG3126NO. Autobus je ušao u tu malu ulicu, zatvorio izlaz. Iz njega je izašlo 20-30 ljudi, muškaraca... Muškarci iz grupe počinju da viču, opkoljavaju ga, 6-7 njih, traže da izvadi telefon da briše. Jedan ga hvata za gušu, ostali kreću da ga udaraju po glavi i stomaku... Oborili (su ga) na zemlju i počeli da ga šutiraju... Ima rasečenu usnu, posekotine na čelu, udarce na nozi. Kad je pao na ulicu, šutirali su ga u glavu.”

Na prvoj fotografiji je zabeležen napad na studenta (BM 38), na drugoj je povređeni advokat i posmatrač Crte Vladimir Tupanjac, dok se na trećoj fotografiji vidi krv na mestu tog incidenta.

U popodnevним časovima primećena je i veća grupa muškaraca koja je na kvadovima i motorima kružila gradom i zadržavala se ispred sedišta opoziciono-studentske liste, praveći buku i upućujući pretnje, sa nedvosmilenom namerom da provocira i zastraši. Takvo ponašanje je dodatno pojačalo osećaj straha i napetosti među građanima.

Kvadovi koji turiraju i provociraju u Boru

Tokom izbornog dana uočen je mehanizam stroge kontrole birača. Organizovano, celodnevno dovoženje i odvoženje birača istim vozilima ukazuje na koordinisano upravljanje ponašanjem birača, koje prevazilazi uobičajene i legitimne oblike podrške koje političke stranke mogu pružiti biračima. Posmatrači su posebno zabeležili pritisak na birače romske nacionalnosti, koji su na više biračkih mesta dovođeni organizovano u grupama a potom bili sačekivani, usmeravani i zadržavani u neposrednoj blizini biračkih mesta. Ovaj obrazac dodatno potvrđuje vođenje paralelnih evidencija, kao i glasno čitanje i prosleđivanje ličnih podataka birača (imena, prezimena i JMBG) različitim akterima (štabovima političkih stranaka, stranačkim aktivistima ispred biračkih mesta i sl.) u lancu organizacije. Tajnost glasanja bila je narušena na gotovo svim biračkim mestima zbog loše postavljenim paravanima, prisustva više osoba iza paravana i mogućnosti da članovi biračkih odbora i drugi prisutni vide kako birač zabeleženo je da su se birači romske nacionalnosti bunili kada im je rečeno da ne smeju da fotografišu listiće, što ukazuje na sumnju da im je prethodno sugerisano ili naloženo da to učine i podnesu kao dokaz glasanja. Na više biračkih mesta je primećeno i korišćenje QR kodova, koji su, prema zabeleženim navodima, korišćeni za kontrolu i evidenciju birača, ali i za elektronsku isplatu u okviru kupovine glasova.

Osim fizičkih napada, pretnji i zastrašivanja birača, posmatrača i novinara, zabrinjava i uloga "paraposmatrača" i drugih neakreditovanih lica koja su bila prisutne na biračkim mestima. U više slučajeva te osobe su direktno davale uputstva članovima biračkih odbora i uticale na donošenje odluka. Posmatrači su zabeležili da je između predstavnika "paraposmatračkih misija" nesumnjivo postojala koordinacija, kao i koordinacija između "paraposmatrača" i članova biračkih odbora. Na pojedinim biračkim mestima članovi biračkih odbora i "paraposmatrači" pokušavali su da posmatračima Crte ograniče pristup i uvid u dešavanja na biračkom mestu.

Dodatnu sumnju u rad izborne administracije izazvali su problemi sa spiskovi za glasanje van biračkog mesta sadržavali greške, uključujući nepoklapanja podataka o biračima i biračkim mestima. GIK je naknadno pristupila izradi novih spiskova za 44 biračka mesta, a taj postupak su pratili posmatrači. Ipak, čitava situacija ozbiljno je narušila poverenje u urednost i pravovremenost rada izborne komisije. Posmatrači su izvestili da su dodatnu konfuziju izazivali slučajevi u kojima su na spiskovima nalazili birači koji su već glasali na biračkom mestu, kao i oni koji nisu bili prisutni u Boru. Preusmeravanje birača na različita biračka mesta, kao i formiranje novog biračkog mesta, dodatno su pojačali utisak neorganizovanosti i nedovoljne osposobljenosti izborne administracije.

Prijavljeni su i slučajevi sumnjive identifikacije birača, u kojima se ne poklapaju podaci sa poziva za glasanje i podaci iz lične karte. U jednom slučaju, birač je pri identifikaciji najpre izvadio jednu ličnu kartu, potpom je vratio u novčanik, a zatim predao drugu ličnu kartu zajedno s pozivom za glasanje, pri čemu se ime na pozivu nije poklopalo s imenom na dokumentu.

Preliminarni rezultati izbora u Boru (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - BOR, NAŠA PORODICA!	12516	48.17%
2. BOR, NAŠA ODGOVORNOST	10331	39.76%
3. SVOJI NA SVOME- dr Predrag Balašević- Vlaška narodna stranka	1025	3.95%
4. LJUDI U CENTRU - SREĆKO ZDRAVKOVIĆ	423	1.63%
5. BORCI ZA BOR	264	1.02%
6. DR MILOŠ JOVANOVIĆ - DR ZORAN STOJKOVIĆ - NADA ZA BOR - NACIONALNO DEMOKRATSKA ALTERNATIVA - NADA (NOVI DSS - POKRET ZA KRALJEVINU SRBIJU - MONARHISTI)	357	1.37%
7. IRENA ŽIVKOVIĆ – RADNIČKA – BOR BORANIMA	600	2.31%

4. IZBORNI DAN U KULI

Izuzetno visoke tenzije, organizovan pritisak i zastrašivanje birača, mešanje u rad biračkih odbora

Izborni dan u Kuli protekao je u atmosferi izraženih tenzija, koje su bile prisutne i danima uoči glasanja kada su beleženi i slučajevi nasilja. Atmosfera tokom izbornog dana ostavljala je utisak opsadnog stanja. U opštinu koja ima 33,286 birača pristiglo je više hiljada posmatrača (18 posmatračkih misija), građana aktivnih u zborovima, ali i pristalica vladajuće stranke. Tokom celog dana beležena su okupljanja većeg broja osoba u blizini biračkih mesta, kretanje grupa

muškaraca s političkim obeležjima⁴, prisustvo vozila s tablicama iz drugih gradova, kao i pojačano prisustvo policije - posebno u popodnevnim satima, kada su se pojavile i jedinice za razbijanje demonstracija.

Izborni dan ostavio je utisak gotovo potpune kontrole terena kroz paralelne strukture i logističke punktove vladajuće stranke. Na više lokacija u Kuli, Crvenki, Sivcu, Liparu i Ruskom Krsturu ovi objekti i punktovi funkcionisali su kao neformalni centri za okupljanje, koordinaciju i usmeravanje birača. Oko tih lokacija primećene su veće grupe ljudi, kao i veći broj parkiranih vozila često sa registarskim oznakama iz drugih gradova. U više navrata, policijski službenici su kordonima obezbeđivali te lokacije, nakon što su se ispred njih okupljali građani koji su izražavali sumnju da se u tim objektima odvijaju nezakonite aktivnosti povezane s izbornim procesom. Takve situacije su bili povodi za verbalne, a povremeno i fizičke sukobe, kao i intervencije policije.

Najozbiljniji incident zabeležen je ispred stadiona FK Hajduk Kula (Milan Sredanović), gde je, nakon otkrivanja jednog od punktova, došlo do fizičkog napada grupe huligana na građane. Grupa okupljena iza ograde stadiona gađala je građane različitim oštrim predmetima, bakljama i kamenjem, usled čega je najmanje troje građana zadobilo vidljive povrede glave. Policijski službenici, iako prisutni na licu mesta u trenutku napada, nisu preduzeli mere da identifikuju ili procesuiraju napadače, već su postavili kordon oko ograde stadiona, razdvajajući okupljene građane i napadače. Nisu dostupne informacije iz policije ili tužilaštva o daljem procesuiranju napadača.

U kasnijim popodnevnim časovima zabeležen je i dolazak policijskih službenika u izborni štab posmatračke misije koju su organizovali zborovi iz Novog Sada, uz nalog za pretres zbog sumnje na kupovinu glasova.

⁴ Mnogi od njih su nosili bedževe sa slovom Ć (Т) što ukazuje da direktnu vezu sa vladajućim partijama, dok su neki nosili akreditacije koje je izdala Opštinska izborna komisija.

Na prvoj fotografiji⁵ je zabeležen napad na građane ispred stadiona Milan Sredanović, na drugoj se vidi policija koja ne dozvoljava građanima da uđu na stadion gde su se sklonili napadači, na trećoj fotografiji⁶ vidi se kako policija mirno ispraća napadače koji se polako povlače u službene prostorije stadiona, dok se na četvrtoj fotografiji⁷ vidi kako policija sklanja predmete kojima su građani napadani (označeno na prvoj fotografiji).

Osim incidenata van biračkih mesta, tokom celog dana uočeni su **obraci koji ukazuju na sistemsku kontrolu birača**. Na velikom broju biračkih mesta zabeleženo je fotografisanje glasačkih listića, korišćenje mobilnih telefona iza paravana, kao i situacije u kojima su birači nakon upozorenja napuštali biračko mesto bez ubacivanja listića u kutiju. Takve situacije nisu bile retke niti izolovane, a dodatni problem predstavljala je očigledna nesigurnost biračkih odbora u vezi s neophodnim proceduralnim postupanjem. Umesto ujednačene i zakonite reakcije, beležene su različita ad hoc postupanja, telefonske konsultacije, prekidi glasanja i odlaganja nastavka procesa.

Na više mesta u Kuli uočeni su različiti oblici neformalne evidencije o tome ko je glasao. U pojedinim slučajevima prijavljeno je da su spiskovi vođeni u vozilima parkiranim u blizini biračkih mesta, dok su u drugim slučajevima takve evidencije primećene kod lica koja su se predstavljala kao posmatrači ili su nosila vidljiva politička obeležja. Takve pojave, u kombinaciji s organizovanim dovoženjem birača i sumnjama na kupovinu glasova u blizini određenih objekata, ukazuju na postojanje razvijene paralelne infrastrukture koja deluje van zvaničnog izbornog procesa, ali utiče na njegovo odvijanje.

⁵ Foto 1 - izvor: nova.rs_portal - <https://www.instagram.com/reel/DWeQD6kjPiy/>

⁶ Foto 3 - izvor: Urban Revolt - <https://www.facebook.com/reel/1887618992641613>

⁷ Foto 4 - izvor: kompas_info_com - <https://www.instagram.com/reel/DWePYAkDBIL/>

Na biračkim mestima zabeležene su i nepravilnosti u sprovođenju glasanja, poput omogućavanja glasanja osobama koje nisu u biračkom spisku, izostanka provere ličnih isprava birača i nepropisnog koršćenja UV lampi.

Na biračkom mestu 19 u Crvenki zabeležene su višestruke i međusobno povezane nepravilnosti. Posmatrači su zabeležili pokušaj organizovanog dovođenja grupe od oko 30 ljudi, za koje postoje navodi da nisu građani Kule. Zabeleženo je i fotografisanje glasačkih listića i porodično glasanje. Ispred biračkog mesta primećene su osobe u vozilu iz Sombora, koje su vodile paralelnu evidenciju birača. Prema navodima posmatrača, policija je to vozilo u popodnevnim satima „čuvala“. Pred kraj dana, posmatrači Crte sa lica mesta izvestili su da je biračko mesto bilo „opkoljeno“ velikim brojem ljudi – u pojedinim izveštajima posmatrača pominje se i do 200 osoba – od kojih je većina nosila fantomke. Na lice mesta stigli su automobilima bez registarskih tablica, a u vozilima su, po izjavama posmatrača, imali pripremljene baklje i palice.

Iz izveštaja posmatrača o dešavanjima u Crvenki

“U blizini biračkih mesta nalazio se veliki broj ljudi i to veliki broj pristalica vladajuće partije s obeležjem u vidu bedža sa ćirilčnim slovom Ć i sa druge strane veliki broj građana. Ono što je obilazio mobilni tim pored biračkih mesta jesu i mnogi lokali u kom su se sakupljali simpatizeri vladajuće stranke. Često su na istim mestima ispred bili i okupljeni građani, pa je policija obezbeđivala objekat i služila kao tampon zona.

Tokom posmatranja uočeno je nekoliko fenomena koji su bili učestaliji tokom izbornog dana:

Na više biračkih mesta je tokom dana prijavljeno, a nekim situacijama su i svedočili posmatrači Crte, da je slikan glasački listić. Nakon što je neko iz biračkog odbora ukazao na taj problem, glasači su uglavnom napuštali glasačko mesto, bez ubacivanja listića u glasačku kutiju. To je članovima biračkih odbora stvaralo problem jer im je procedura bila nejasna. U Kuli je pri zatvaranju BM broj 5 listić koji je fotografisan, a nije ubačen u kutiju, izazvao polemiku da li taj listić ide u neupotrebljene ili nevažeće listiće. Međutim, na drugim BM ovakav scenario prouzrokovao je i obustavu glasanja. Na primer na biračkom mestu br. 19 u Crvenki obustavilo se glasanje na više od 20 minuta. Članovi biračkog odbora nisu znali šta da urade s listićem, predsednica biračkog odbora je prvo listić stavila u kovertu nevažeći listići, a nakon čitanja priručnika i telefonskih konsultacija i nje i drugih članova biračkih odbora, listić je ubačen u glasačku kutiju. Predstavnici drugih posmatračkih misija insistirali su da se pozove policija, koja je na poziv predsednice biračkog odbora ušla na biračko mesto i konstatovala prvo da mora da se čeka starešina, a zatim usmerila na telefonski broj, što je dodatno usporilo nastavak glasanja na ovom biračkom mestu.

Tokom posmatranja na samom biračkom mestu uočeno je i takozvano "glasanje sa pomagačima". Naime, na bm 26 u Crvenki glasanju su pristupili čovek i žena, kada su i jedno i drugo prošli proceduru jednosmerne ulice, čovek je otišao iza paravana, a žena je krenula za njim iza istog paravana. Članovi biračkog odbora insistirali su da žena ode u zaseban paravan, ali se čovek pobunio i rekao da je u pitanju njegova majka koja ne vidi dobro i onda se naknadno upisao u birački spisak i (onda su) obavili "zajedničko" glasanje.

Tokom zatvaranja biračkog mesta i prebrojavanja glasova na pojedinim glasačkim listićima na kome je zaokružen broj 1, što je u Kuli bio glas za listu Aleksandar Vučić - Naša porodica, primećen je broj glasačkih listića na kojima se nalazi kod od tri slova, koji je ispisan u uglovima glasačkog listića. Ono što su posmatrači Crte mogli da vide, ne mešajući se i ne ometajući proces, jeste da su u pitanju tri slova T R M ili T R K ili T B K.

Biračka mesta su imala veliki broj posmatrača. Mešanje posmatrača u rad biračkog odbora i procedure glasanja se događalo tokom izbornog dana. Na kraju izbornog dana posmatrači "Perspektiva mladih", "Čuvari pobede" i " MZ Sonja Marinković" unosili su primedbe na rad drugih posmatrača i po evidentnom šablonu koji je dat u prilogu zapisnika. Posmatrači "Budni" i "Kraj" na istom biračkom mestu unosili su da nemaju primedbe."

Zabeleženo je i učestalo mešanje "paraposmatrača" i neovlašćenih lica u rad biračkih odbora. Na više biračkih mesta tzv. posmatrači su uticali na donošenje odluka i direktno se uključivali u rad biračkog odbora, što je dovodilo do povremenih prekida glasanja. U pojedinim slučajevima birački odbori su tolerisali takvo postupanje, čime je kompromitovana njihova nezavisnost i zakonitost rada. Istovremeno, zabeleženi su i pokušaji ograničavanja rada posmatrača, kroz pritiske da potpisuju evidencije o prisustvu posmatrača, na šta zakonom nisu obavezani.

Konačni rezultati izbora u Kuli (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - KULA, NAŠA PORODICA!	11796	49.49%	19
2. MLADI ZA KULU	144	0.60%	/
3. GLAS MLADIH OPŠTINE KULA	11327	47.53%	18
4. РУСКА ЛІСТИНА - RUSINSKA LISTA	65	0.27%	/
5. SRPSKI LIBERALI ZA ZELENU KULU	74	0.31%	/

5. IZBORNI DAN U ARANĐELOVCU

Organizovane zloupotrebe, izražena kontrola glasanja, pritisci i kupovina glasova

Izborni dan u Aranđelovcu, gde je pravo glasa imalo 36.840 birača, obeležen je izraženim prisustvom paralelnih struktura i organizovanim zloupotrebama izbornog procesa, uz kontinuirano beleženje sumnjivih aktivnosti na terenu. Posmatrači su najčešće ukazivali na objekte koji su funkcionisali kao logistički centri vladajuće stranke, kao i na organizovana

okupljanja u neposrednoj blizini biračkih mesta. Upravo oko tih punktova primećeno je organizovano dovoženja birača i kupovina glasova.

Na osnovu brojnih izveštaja sa terena izdvajaju obrasci koji ukazuju na sistemsko upravljanje izbornim procesom van zakonskih okvira. Na više biračkih mesta zabeleženo je organizovano dovođenje birača, uključujući i cirkularno dovođenje građana romske populacije. Birači su potvrđivali da su dovedeni na glasanje i da im je potrebna pomoć jer ne znaju na kom biračkom mestu glasaju. Ovaj obrazac prati i prisustvo paralelnih evidencija – beleženje birača, uključujući i podatke koji upućuju na moguće isplate, kao i komunikacija između članova biračkih odbora i lica van biračkog mesta.

Posebno ozbiljan slučaj zabeležen je na biračkom mestu 10, gde je dokumentovan tzv. „bugarski voz“ – iznošenje glasačkog listića i njegovo dalje prosleđivanje ka logističkom centru. Na lokaciji biračkih mesta 1 i 2 tokom celog dana postojale su snažne indicije o kupovini glasova, uključujući direktno opažanje razmene novca nakon glasanja i usmeravanje birača ka objektu koji funkcioniše kao logistički centar vladajuće stranke.

Istovremeno, na više biračkih mesta evidentirane su ozbiljne nepravilnosti u radu biračkih odbora. U pojedinim slučajevima birači su bili označeni kao da su glasali iako nisu, uz sumnje na manipulaciju biračkim spiskom. Takođe je u više navrata zabeleženo da birači nisu pronađeni u biračkom spisku ili su upućivani na druga biračka mesta, iako takve promene nisu predviđene važećim rešenjima o formiranju biračkih mesta u Arandjelovcu. Uočeni su i kontakti članova biračkih odbora s licima u vozilima ispred biračkih mesta, kao i unošenje i iznošenje nepoznatih spiskova. Fotografisanje glasačkih listića i vođenje paralelnih evidencija, primećeno na gotovo svim biračkim mestima, dodatno potvrđuju postojanje mehanizama kontrole birača.

Izveštaj posmatrača u Arandjelovcu

“...Predsednica bm je počela da viče sa vrata kako nemamo pravo da budemo tu iako smo jutros prvo došli tu, upoznali se i ostavili podatke, ponašala se neprijateljski i kao da nas prvi put vidi i negirala da nas je ikada legitimisala. Onda su ostali članovi počeli da viču na nas i da nam govore da mi nismo njihovi posmatrači, da ne smemo da zucnemo dok nam objašnjavaju da izađemo. Nakon dreke mi ipak ostajemo unutra ali nam se ne daju nikakvi podaci, zabranjuje nam se kretanje i zabranjuje nam se komunikacija sa svima pa i međusobno...”

Tajnost glasanja je bila narušena na gotovo svim biračkim mestima, dok su nepravilnosti u radu biračkih odbora bile učestale i raznovrsne.

Preliminarni rezultati izbora u Aranđelovcu (izvor: RIK)

Opštinska izborna komisija (OIK) u Aranđelovcu usvojila je prigovore birača za biračko mesto br.1, koji su se odnosili na kršenje procedure glasanja van biračkog mesta. Na to rešenja uložena je žalba Višem sudu u Kragujevcu koji je 9. aprila usvojio žalbu i poništio odluku OIK o ponavljanju glasanja. Odluka Višeg suda u Kragujevcu je pravosnažna.

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - ARANĐELOVAC, NAŠA PORODICA!	13030	50.12%	21
2. RUSKA STRANKA - ZA BOLJI ARANĐELOVAC!	281	1.08%	0
3. STUDENTI ZA ARANĐELOVAC - MLADOST POBEĐUJE	11979	46.08%	20
4. KOALICIJA 381 - UJEDINJENI PODRŽAVAMO MLADE	102	0.39%	0
5. GRUPA GRAĐANA SRPSKI LIBERALI ZA ZELENI ARANĐELOVAC	151	0.58%	0

6. IZBORNI DAN U SMEDEREVSKOJ PALANCI

Nedozvoljena kontrola birača, mešanje u rad odbora, tenzična atmosfera i klijentelističke prakse

Iako tokom izbornog dana u Smederevskoj Palanci nisu zabeleženi slučajevi nasilja, proces je protekao u atmosferi izraženih tenzija, uz prisustvo grupa muškaraca s crnim kapuljačama i okupljanja većeg broja ljudi ispred biračkih mesta i u pojedinim objektima. Beležene su gužve, problemi u identifikaciji birača i haotična organizacija na pojedinim biračkim mestima, dok su u popodnevnim časovima dodatno prijavljena okupljanja koja su kod građana i posmatrača izazivala osećaj pritiska i nesigurnosti.

Na osnovu više od 180 prijava i izveštaja sa terena izdvajaju se obrasci koji ukazuju na sistemsku kontrolu birača i paralelno upravljanje izbornim procesom. Organizovano dovođenje birača, uključujući i birače romske nacionalnosti, kao i učestali navodi o pozivima biračima da izađu na glasanje, ukazuju na koordinisane pritiske. Zabeleženo je i vođenje paralelnih evidencija – kroz zaokruživanje brojeva, zapisivanje imena i prezimena i vođenje neformalnih spiskova uz često javno izgovaranje ličnih podataka birača na biračkim mestima.

Izveštaj posmatrača sa biračkog mesta u Smederevskoj Palanci

“Član biračkog odbora je izvestio da su tri audija otišla u pravcu romskog naselja da vrše pritisak na njih da glasaju. Potom su organizovano dovedeni, njih 10ak, na glasanje.”

I u Smederevskoj Palanci zabeleženo je mešanje “paraposmatrača” i drugih neovlašćenih lica u rad biračkih odbora. Na više mesta zabeleženo je da usmeravaju rad biračkih odbora da tolerišu nepravilnosti ili vršila pritisak na druge posmatrača da ih ne evidentiraju. U pojedinim slučajevima takvo mešanje dovelo je do neorganizovanog rada biračkih odbora i urušavanja zakonitosti izbornog procesa.

Izveštaj posmatrača sa biračkog mesta u Smederevskoj Palanci

“Birač izjavljuje da ne vidi dobro i traži od članova biračkog odbora da mu pokažu gde je broj 1 i Vučić. Odlazi iza paravana, više puta traži pomoć, članovi odbora izjavljuju da ne smeju to da rade, drugi posmatrača se uključuju i savetuju da sledeći birač pomogne direktno, bilo je i predloga da mu neko da naočare. Nastala je konfuzija, iza paravana u toku glasanja bila su 3 birača. Nakon glasanja opet traži od biračkog odbora da provere da li je zaokružio 1.

Situacija br.2 Birač odlazi iza paravana, stavlja telefon na sto i kaže da mora da slika. Opomenut je da nije dozvoljeno fotografisanje, na šta **kaže da mora da dostavi dokaz**. Članovi biračkog odbora su bili oprezni i pogledom tražili odobravanje od posmatrača.”

Tajnost glasanja bila je tokom celog dana narušavana - prema izveštajima posmatrača, kroz loše postavljene paravane, mogućnost uvida u način glasanja sa ulaza ili prozora, kao i prisustvo više birača iza jednog paravana. Fotografisanje glasačkih listića takođe je zabeleženo. Postoje osnove za sumnju u profesionalnost izborne administracije u vezi sa organizacijom i pripremom materijala za glasanje van biračkog mesta.

Što se tiče situacije van biračkih mesta, uočeni su sumnjivi objekti i okupljanja – kafane, privatne kuće i druga mesta na kojima su se, po prijavama posmatrača, okupljala lica povezana s kontrolom birača i mogućom kupovinom glasova. Prisustvo vozila i ljudi koji su dočekivali i usmeravali birače dodatno ukazuje na postojanje paralelne infrastrukture izvan zvaničnog izbornog procesa.

Posmatrača Crte [prijavili su policiji](#) sumnju na **krivično delo davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem**, na biračkom mestu broj 17.

Konačni rezultati izbora u Smederevskoj Palanci (izvor: RIK)

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - SMEDEREVSKA PALANKA, NAŠA PORODICA!	14181	56.53%	30
2. UJEDINJENI ZA PALANKU - MIROSLAV ALEKSIĆ NPS - MILOŠ PARANDILOVIĆ NLS - NADA ZA PALANKU (NOVI DSS, MONARHISTI)	2214	8.83%	4
3. STUDENTI PALANKE	443	1.77%	/
4. GRUPA GRAĐANA „IZLEČIMO SISTEM – DA PALANKA OZDRAVI“	216	0.86%	/
5. MLADI ZA PALANKU - SAMI PROTIV SVIH	7145	28.48%	15
6. NARODNA LISTA - ZORAN MILOJKOVIĆ, PROFESOR	256	1.02%	/

7. IZBORNI DAN U LUČANIMA

Sistemske obrasci kontrole glasanja

Iako tokom izbornog dana u Lučanima nisu zabeleženi slučajevi nasilja, proces je protekao u atmosferi pojačanih tenzija i prisustva organizovanih grupa muškaraca pretećeg izgleda u blizini biračkih mesta. Za razliku od situacije u nekim drugim opštinama, ovde te grupe nisu izazivale otvorene incidente, ali je njihovo prisustvo doprinelo osećaju pritiska i kontrole nad biračima.

Nalazi ukazuju na široko rasprostranjene i ponavljajuće nepravilnosti, odnosno na ustaljene obrasce, a ne na izolovane incidente. Tri dominantna mehanizma obeležila su izborni dan: pokušaji kontrole glasanja, organizovana mobilizacija birača i sistematsko narušavanje integriteta procesa glasanja na biračkim mestima. Najizraženiji oblici kontrole birača obuhvatali su pokušaje fotografisanja glasačkih listića, koji su u pojedinim slučajevima realizovani, a u drugim sprečeni, kao i vođenje paralelnih evidencija. Fotografisanje je zabeleženo na velikom broju biračkih mesta, u nekim slučajevima i tokom celog dana, što ukazuje na zahteve da birači dostave dokaze o tome kako su glasali. Posebno zabrinjava činjenica da su na pojedinim biračkim mestima i članovi biračkih odbora učestvovali u fotografisanju listića. Dodatne indicije o ovim praksama pojavile su se i pre izbornog dana. Prema navodima anonimnih izvora, zaposlenima u pojedinim preduzećima, uključujući „MB Namensku“, usmeno je naloženo da glasačke listiće obeleže (npr. slovom „N“ ili drugim oznakama), fotografišu i fotografiju pošalju na određene brojeve telefona. Navodi su uključivali i precizne instrukcije da se fotografija pravi iza paravana, zajedno s ličnom kartom, kao i tvrdnje o dodatnim finansijskim podsticajima uoči izbora.

Ovi obrasci potvrđeni su i tokom izbornog dana. Na biračkim mestima zabeleženi su slučajevi obeležavanja glasačkih listića, a posmatrači koji su prisustvovali prebrojavanju glasova, izvestili su da su jasno čuli članove biračkih odbora kako međusobno objašnjavaju značenje oznaka na listićima – navodeći, između ostalog, da oznaka „N“ označava „Namensku“ a „M“ „Milan

Blagojević“. Takva praksa jasno ukazuje na organizovane mehanizme praćenja i verifikacije glasanja.

Iz izveštaja posmatrača u Lučanima

“Prilikom brojanja uočeno bar 6 oznaka N hemijskom olovkom....”

“Atmosfera u Lučanima u centralnom delu je bila napeta, ono što sam osetila je neka vrsta kontrolisane tenzije; sumnjiva okupljanja, sumnjivo ponašanje grupa na svakom koraku; snimali su me i fotografisali više puta... Svi se gledaju na nišanu; Nama je pažnju privukla grupa muškaraca na stadionu, što je izgledalo kao baza, kod koje su bili parkirani automobili različitih registracija van Lučana...”

“Dok su prebrojavali i razvrstavali listiće nekoliko članova je razgovaralo o obeležnim listićima koje su приметили. Jedan član je objašnjavao drugom: "Ma da, N ti je Namenska, M ti je Milan Blagojević...ovi neobeleženi su ti stariji ljudi." Drugi član se naglas zapitao "Ma jesu li glasali svi iz Namenske, pitam se" što je propratio smeh i šale drugih nekih ljudi... Niko to nije problematizovao, niti spominjao dalje kao temu. Ja sam se približila stolu koliko sam mogla, pa sam zaista videla na desetine listića koji su imali neko obeležje, slovo ili zvezdicu.”

Kao ilustrativan primer može se navesti jedno biračko mesto u Lučanima, na kojem je uočen veći broj različitih nepravilnosti. Zabeleženi su slučajevi fotografisanja glasačkih listića, indicije o vođenju paralelnih evidencija, kao i situacija u kojoj je članica biračkog odbora vodila evidenciju na posebnom papiru. Uočena su i kršenja tajnosti glasanja, uključujući pokušaje uvida u opredeljenje birača i navode o unapred zaokruženim listićima. Takođe su evidentirane nepravilnosti u primeni kontrolnih procedura (UV lampa i sprej), nepropisno rukovanje glasačkom kutijom, glasanje s isteklom ličnom kartom i grupno glasanje.

Sistem kontrole dodatno je podržan organizovanom mobilizacijom birača. Uočeno je koordinisano dovoženje birača automobilima, kombijima i autobusima, uz prisustvo osoba koje deluju kao koordinatori na terenu i upravljaju dolascima i komunikacijom s biračima.

Istovremeno, sam proces glasanja bio je narušen nizom proceduralnih nepravilnosti, uključujući neujednačenu primenu kontrolnih mehanizama, nepravilnosti u rukovanju izbornim materijalom i propuste u identifikaciji birača.

Konačni rezultati izbora u Lučanima (izvor: RIK)

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ – LUČANI, NAŠA PORODICA!	6972	60.33%	23
2. RADOMIR IVANOVIĆ – SABORNO, A NE PODELE – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA SRBIJE	248	2.15%	/
3. ZAJEDNO ZA LUČANE	81	0.70%	/
4. NADA ZA DRAGAČEVO – MONARHISTI – NOVI DSS – NACIONALNO DEMOKRATSKA ALTERNATIVA (NOVA DEMOKRATSKA STRANKA SRBIJE, POKRET ZA KRALJEVINU SRBIJU)	178	1.54%	/
5. ZVUK PRAVDE – ZAJEDNO ZA STUDENTE – MIRJANA KERN	3803	32.91%	12
6. ZELENI FRONT ZA STUDENTE - DRAGAČEVO	60	0.52%	/

8. IZBORNI DAN U BAJINOJ BAŠTI

Nasilje, zastrašivanje i organizovane manipulacije

Izborni dan u Bajinoj Bašti obeležilo je više slučajeva fizičkog nasilja, uz vidljivo delovanje organizovanih mehanizama kontrole i mobilizacije birača. Zabeleženi su fizički napadi na studente i novinare, kao i uništavanje imovine - na primer, bušenje guma na vozilima. U opštini je bilo primetno prisustvo maskiranih grupa i organizovanih formacija koje su delovale koordinisano, dok policija u velikom broju slučajeva nije adekvatno reagovala. Takvi događaji stvarali su atmosferu straha i direktno uticali na slobodu kretanja i ponašanje birača.

Paralelno s nasiljem, uočeni su jasni obrasci organizovane kontrole birača. Beleženo je dovoženje i odvoženje birača, često vozilima s registarskim oznakama iz drugih mesta i iz inostranstva, kao i koordinisano upravljanje izlaskom na glasanje. Posmatrači su izvestili i da su u pojedinim slučajevima birači pokazivali znake dezorijentisanosti – nisu znali gde treba da glasaju, dok su pojedinci otvoreno izjavljivali da dolaze iz Bosne i Hercegovine kako bi glasali, što dodatno pojačava sumnje u pojavu migracije birača.

Iz izveštaja posmatrača Bajinoj Bašti

“Član BO nam preneo da je glasalo dvoje birača koji ne žive u BB. Jedan je eksplicitno priznao da je došao iz BiH da bi glasao, a drugi nije znao ni naziv bm, niti naselja u kojem je glasao.”

Uočeni su paralelni birački spiskovi, neformalni „štabovi“ u kafićima i drugim objektima, kao i mesta na kojima se, po navodima, vrši koordinacija i potencijalna isplata birača. Fotografisanje glasačkih listića takođe je bilo prisutno, često u kombinaciji s drugim oblicima kontrole, poput paralelnih spiskova i sumnji na obeležavanje listića. Na prebrojavanju glasova na jednom biračkom mestu zabeleženo je da je na 3,5% važećih listića bila stavljena ista oznaka, i to u korist jedne političke stranke.

Na biračkim mestima uočene su i brojne proceduralne nepravilnosti – od problema s rukovanjem izbornim materijalom, do povreda tajnosti glasanja, uključujući situacije u kojima birači glasaju uz uslovljavanje ili pod direktnim uticajem drugih lica.

Preliminarni rezultati izbora u Bajinoj Bašti (izvor: [RIK](#))

Opštinska izborna komisija (OIK) u Bajinoj Bašti objavila je [rešenje](#) o sprovođenju ponovnog glasanja na biračkom mestu 36 na kojem je poništeno glasanje, a ponovno glasanje biće održano 9. aprila. OIK je po službenoj dužnosti doneo odluku o poništavanju jer je u Zapisniku o radu biračkog odbora navedeno da je broj glasačkih listića u kutiji veći od broja izašlih na izbore. Zato može doći do promene u odnosu na preliminarne rezultate.

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - BAJINA BAŠTA, NAŠA PORODICA!	8309	52.37%	25
2. UJEDINJENI ZA BAJINU BAŠTU	6399	40.33%	20
3. ZDRAVA SRBIJA- MILAN STAMATOVIĆ	284	1.79%	
4. SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA SRBIJE-MARIJA MILOSAVLJEVIĆ	357	2.25%	
5. GRUPA GRAĐANA IZAĐI/IZBORI SE ZA BAJINU BAŠTU-SRPSKI LIBERALI	69	0.43%	
6. GRUPA GRAĐANA "NESTRANAČKI POKRET ZA BAJINU BAŠTU"	99	0.62%	

9. IZBORNI DAN U SEVOJNU

Pritisak i kontrola birača, posebno zaposlenih u javnom sektoru

Izborni dan u Sevojnu, gradskoj opštini sa svega pet biračkih mesta, protekao je bez većih incidenata i u relativno mirnoj atmosferi, ali su pojedinačne nepravilnosti zabeležene na gotovo svim biračkim mestima. Iako manjeg intenziteta u poređenju s drugim sredinama, njihova rasprostranjenost ukazuje na to da problemi nisu bili izolovani.

Izborni dan obeležilo je pojačano prisustvo policije, uz formiranje policijskog kordona na kraju dana.

Tokom dana ispred biračkih mesta bio je prisutan veći broj ljudi, uključujući posmatrače, studente, ali i pristalice vladajuće stranke s vidljivim političkim obeležjima („Vučić team“ jakne). Nakon upozorenja i reakcije policije, ta obeležja su uklonjena, ali su se pojedinci zadržali u neposrednoj blizini biračkih mesta, što je doprinosilo utisku pritiska i nadzora.

Najveći broj nepravilnosti zabeležen na biračkom mestu koje se nalazilo van užeg centra grada. Posmatrači su na toj lokaciji u više navrata uočili organizovano dovođenja birača. Različita vozila su dovozila građane na glasanje, nakon čega su se udaljavala i vraćala s novim biračima. Na biračkom mestu uočena su odstupanja u primeni kontrolnih procedura u vezi s upotrebom UV lampe i spreja.

Zabeleženi su pojedinačni slučajevi nepravilnosti, uključujući fotografisanje glasačkog listića, povrede tajnosti glasanja – poput uticaja na birača iza paravana, kao i proceduralni propusti u organizaciji glasanja. Takođe su uočeni i nedostaci u radu biračkih odbora, naročito tokom postupka brojanja glasova.

Kao i u slučaju Bajine Bašte, Lučana i Kule, i u Sevojnu je primećena pojava obeležavanja glasačkih listića posebnim oznakama i “šiframa”. Posmatrači na više biračkih mesta, tokom brojanja zabeležili listiće na kojima su u uglovima rukom ispisani inicijali ili brojevi.

Iz izveštaja posmatrača u Sevojnu

“Situacija je ovakva: na dva biračka mesta, biračko mesto 3 i biračko mesto 4 smo primetili oko 50-ak listića (zbirno) koji su imali inicijale i nizove brojeva. Na bm 4 su bili inicijali, a na bm 3 su bili nizovi brojeva. To su listići na kojima je zaokružena koalicija SNS. Pretpostavka je da su inicijali da bi se znalo ko je osoba ili njen koordinator, a da su nizovi brojeva možda oznaka za sektor u kojem rade.”

Uočene su i druge indikacije neformalne kontrole birača, uključujući i objekat u koji građani ulaze u manjim grupama, gde im se proveravaju lični dokumenti i vodi evidencija o biračima, što može ukazivati na postojanje paralelnih spiskova.

Konačni rezultati izbora u Sevojnu (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ – SEVOJNO, NAŠA PORODICA!	2108	49.60%	9
2. MILAN STAMATOVIĆ – AVRAM ILIĆ PREDSEDNIK GO SEVOJNO ZDRAVA SRBIJA – ZDRAVO DA POBEDI	131	3.08%	1
3. UJEDINJENI – SEVOJNO	1906	44.85%	9
4. SRPSKI LIBERALI ZA ZELENO SEVOJNO	29	0.68%	/

10. IZBORNI DAN U KLADOVU

Organizovana koordinacija birača

Izborni dan u Kladovu protekao je bez izraženih incidenata i nasilja, ali uz primetne organizovane obrasce kontrole birača, paralelne strukture i kontinuiranih pritisaka na posmatrače. Na osnovu 97 izveštaja sa terena, jasno je da nepravilnosti nisu bile sporadične, već sistemski rasprostranjene i međusobno povezane.

Posmatrači su tokom dana na više biračkih mesta beležili postojanje paralelnih evidencija birača. Zabeleženo je upisivanje imena birača na posebne papire i vođenje neformalnih spiskova, uz povremeno javno čitanje podataka. U više navrata prijavljeno je dovoženje birača automobilima i kombijima, često istim vozilima koja kruže, dovode birače na biračka mesta, čekaju ih i vraćaju nakon glasanja. U pojedinim slučajevima birači su dolazili u pratnji, što ukazuje na koordinisano upravljanje njihovim dolascima. Ovi obrasci ukazuju na pokušaje kontrole biračkog ponašanja.

Na biračkim mestima zabeleženi su i slučajevi fotografisanja glasačkih listića, povrede tajnosti glasanja kroz porodično glasanje i pomaganje biračima, kao i proceduralni problemi u radu biračkih odbora, uključujući nedovoljno poznavanje procedura.

Iz izveštaja posmatrača u Kladovu

“...u 7h je prvi birač zaokružio br 1, fotografisao, izašao i prišao crnom BMW kome je pokazao fotku. Nadalje su članovi BO više puta naglas rekli biračima da zaoluže 1, prestali tek kada su ih kolege članovi BO ispred liste 2, upozorili da to nikako ne rade.”

Jedan od problema bio je i položaj posmatrača. U više navrata posmatračima Crte bio je onemogućen ulazak na biračka mesta, uz obrazloženja da nisu na spisku akreditovanih posmatrača ili uz uslov da potpišu evidencije koje nisu deo propisane procedure. U pojedinim slučajevima posmatrači su udaljavani sa biračkih mesta ili im je ograničavano kretanje. Tek nakon intervencije pravnog tima Crte koji je kontaktirao Lokalnu izbornu komisiju, posmatračima je omogućeno da prate glasanje.

Konačni rezultati izbora u Kladovu (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ – Kladovo, naša porodica!	8043	70.63%	21
2. Grupa građana “KLADOVO IMA NAS-VREME JE ZA PROMENE!”	2979	26.16%	7
3. Grupa građana SRPSKI LIBERALI ZA ZELENO KLADOVO	145	1.27%	/

11. IZBORNI DAN U KNJAŽEVCU

Miran izborni dan u znaku sistemskih nepravilnosti i kontrole birača

Izborni dan u Knjaževcu protekao je bez većih incidenata i nasilja, ali uz pojačano prisustvo policije. Ipak, zabeležen je **spektar nepravilnosti koje ukazuju na postojanje sistemskih obrazaca kontrole birača i narušavanja izbornog procesa.**

Najizraženiji obrazac bilo je vođenje paralelne evidencija birača. Na više mesta zabeleženo je upisivanje imena i prezimena na posebne papire ili u mobilne telefone, kao i slanje podataka putem poruka i vođenje neformalnih spiskova o tome ko je glasao. Taj mehanizam bio je često praćen glasnim čitanjem ličnih podataka birača – uključujući i matične brojeve – koji su potom beleženi ili prosleđivani, što dodatno ukazuje na pokušaje kontrole ponašanja birača.

Iz izveštaja posmatrača u Knjaževcu

“Paralelna evidencija na bm, naglas se čitaju imena, drugi član BO šalje poruke. Upravo je žena koja je slala poruke izašla sa pozivnim listićima za glasanje koje su glasači doneli na glasanje, odnela u kafić ispod bm. Kafić se zove Vergano-Bonafarto.”

Paralelno s tim, uočena su brojna sumnjiva okupljanja i objekti koji su funkcionisali kao neformalni štabovi ili centri koordinacije. Hoteli, kafane, autobuska stanica i drugi objekti bili su mesta okupljanja osoba s papirima i fasciklama, uz pojačano prisustvo vozila i aktivnosti koje upućuju na organizovanu logistiku na terenu. Organizovano dovoženje birača takođe je bilo učestalo, uz više prijava o automobilima i kombijima koji su dovozili birače, čekali ih i vraćali nakon glasanja, uključujući i grupno dovoženje birača romske nacionalnosti.

Na biračkim mestima zabeležene su česte povrede tajnosti glasanja – loše postavljeni paravani omogućavali su uvid u glasanje, dok su porodično glasanje i pomaganje biračima iza paravana bili učestali. Fotografisanje glasačkih listića takođe je više puta prijavljeno, što dodatno ukazuje na moguće pritiske na birače.

Zabeležene su i sumnje na kupovinu glasova, kroz navode o davanju novca, paketa i upućivanju birača u određene objekte nakon glasanja.

Na nekoliko biračkih mesta na kojima su posmatrači Crte pratili proces glasanja, primećeno je mešanje predstavnika “paraposmatračkih misija” u izborni proces, što nije u skladu s njihovim zakonskim ovlašćenjima. U jednom slučaju, na posmatrača Crte vršen je pritisak od strane biračkog odbora - oduzeta mu je lična karta, zadržana i prepisani su podaci sa nje. Lična karta mu je vraćena nakon dužeg vremena, nakon čega je ponovo udaljen sa biračkog mesta.

Preliminarni rezultati izbora u Knjaževcu (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova
1. ALEKSANDAR VUČIĆ – Knjaževac, naša porodica!	8825	55.8%
2. PROMENE – DR. IGOR MILOSAVLJEVIĆ, MARKO IGNJATOVIĆ	1377	8.7%
3. GRUPA GRAĐANA SRPSKI LIBERALI ZA ZELENI KNJAŽEVAC	153	0.9%
4. KNJAŽEVAC UZ STUDENTE - ČISTA LISTA - DR. IVAN MILOŠEVIĆ	5102	32.2%

12. IZBORNI DAN U MAJDANPEKU

Sistemske nepravilnosti

Izborni dan u Majdanpeku obeležen je ponavljajućim nepravilnostima koje ukazuju na organizovane obrasce kontrole birača. Najizraženiji problemi odnosili su se na povredu tajnosti glasanja, koja se manifestovala kroz porodično i grupno glasanje, kao i kroz loše postavljene paravane koji su omogućavali uvid u opredeljenje birača.

Iz izveštaja posmatrača u Majdanpeku

“Koncept jednosmerne ulice neadekvatno organizovan, predsednica biračkog odbora koristi lampu i proverava birački spisak, ista osoba uručuje listić i nanosi sprej. Prostorija neuslovna da obezbedi diskretnost glasanja.”

Tokom celog dana beleženo je organizovano dovoženje birača, vozilima koja kruže i više puta dovode birače na ista biračka mesta. Posebno je indikativna pojava vozila sa registarskim oznakama Bora, za koja je naknadno utvrđeno da su registrovana u drugim opštinama, uključujući Inđiju. Na pojedinim vozilima primećeno je da su registarske oznake „IN“ (Inđija) prelepljene oznakama „BO“ (Bor), dok su nalepnice na prednjem staklu ukazivale na stvarnu registraciju vozila u Inđiji. Ovaj obrazac bio je praćen paralelnim evidencijama birača na biračkim mestima – vođenjem neformalnih spiskova i telefonskim obaveštavanjem o tome ko je glasao. U popodnevnom časovima primećeno je okupljanje većeg broja građana u blizini autobuske stanice, kao i sumnjive aktivnosti uključujući vođenje paralelnih evidencija u parkiranim vozilima koja su se brzo udaljila nakon što su ih posmatrači Crte fotografisali.

Konačni rezultati izbora u Majdanpeku (izvor: [RIK](#))

Izborna lista	Broj glasova	Procenat glasova	Broj mandata
1. ALEKSANDAR VUČIĆ - MAJDANPEK, NAŠA PORODICA!	6079	63.26%	21
2. GRUPA GRAĐANA MI ODLUČUJEMO! - DR DAMJAN STEVKIĆ	1204	12.53%	4
3. SRPSKI LIBERALI ZA ZELENI MAJDANPEK	161	1.68%	/
4. NU DAU	1816	18.9%	6

13. ANALIZA ZAPISNIKA: NEVAŽEĆI LISTIĆI I GLASANJE VAN BIRAČKOG MESTA

Na osnovu [zvaničnih zapisnika](#) sa svih biračkih mesta u 10 jedinica lokalne samouprave, objavljenih na sajtu [Republičke izborne komisije](#), Posmatračka misija Crte uradila je analizu udela nevažećih glasačkih listića i glasanja van biračkog mesta kao indikatora mogućih nepravilnosti u izbornom procesu. Odstupanja u tim kategorijama mogu ukazivati na zloupotrebe.

Standardni raspon nevažećih glasačkih listića iznosi između 2% i 4% od ukupnog broja izašlih birača (sa referentnom vrednošću od oko 3%), dok se uobičajeni udeo glasanja van biračkog mesta kreće između 1% i 3% (sa referentnom vrednošću od oko 2%).

	Nevažeći listići	Glasanje van biračkog mesta
Bor	1.77%	2.00%
Kula	1.79%	3.95%
Arandjelovac	1.73%	2.77%
Smederevska Palanka	2.51%	2.99%
Lučani	3.39%	5.29%
Bajina Bašta	2.19%	3.53%
Sevojno	1.79%	2.99%
Kladovo	1.93%	3.89%
Knjaževac	2.37%	6.24%
Majdanpek	3.75%	4.30%

Izvor: Zapisnici objavljeni na sajtu [Republičke izborne komisije](#)

Analiza je pokazala da u Boru nisu zabeležena odstupanja ni u jednom od dva indikatora. U svim ostalim opštinama evidentirana su odstupanja u vezi s glasanjem van biračkog mesta, dok su u Lučanima i Majdanpeku dodatno registrovani i povišeni procenti nevažećih glasačkih listića.

U većini slučajeva, njihov potencijalni efekat ne utiče na konačan ishod izbora. Izuzeci su Bajina Bašta, Kladovo, Knjaževac, Lučani i Majdanpek, gde ove pojave mogu uticati na raspodelu jednog ili dva odbornička mandata u korist liste "Aleksandar Vučić - za našu porodicu", ali bez promene ukupnog odnosa snaga u formiranje većine.

Potencijalno značajan uticaj beleži se u opštini Kula, gde je zabeležen viši procenat glasanja van biračkog mesta. Efekti ovih nepravilnosti mogli su da utiču na ishod izbora, imajući u vidu malu razliku u glasovima između prve dve liste.